

Ett röse i Föreda

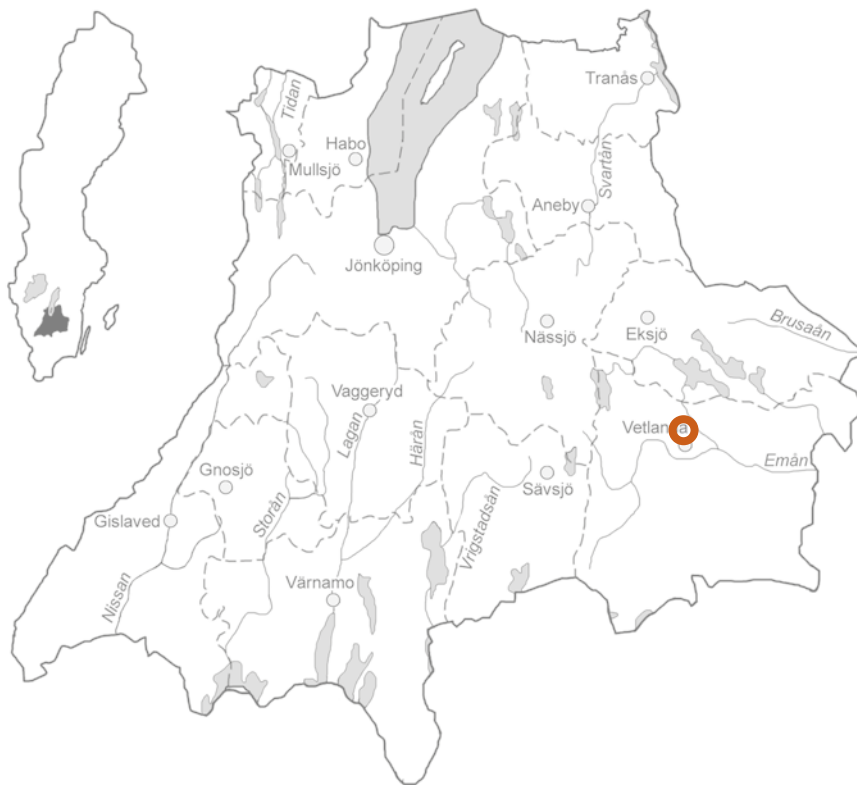
Arkeologisk undersökning av röse L1971:1010, inför planerad industrimark inom Föreda 5:8, Vetlanda socken i Vetlanda kommun, Jönköpings län

Arkeologisk rapport 2021:11
Jörgen Gustafsson

Ett röse i Föreda

Arkeologisk undersökning av röse, L1971:1010, inför planerad industrimark inom Föreda 5:8, Vetlanda socken i Vetlanda kommun, Jönköpings län

Jönköpings läns museums dnr: 2020-189

Länsstyrelsens dnr: 431-2680-2020

Rapport, foto och ritningar: Jörgen Gustafsson, där inte annat anges

Grafisk mall: Anna Stålhammar

Distribution: Digital Pdf

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping

Tel: 036-30 18 00

E-post: info@jkpglm.se

www.jkpglm.se

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY. Villkor finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>.

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor, Geografiska Grunddata samt Geodata (FUK) är återgivna enligt tillstånd: Fastighetskartan © Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833, nr MS2012/03742 samt dnr i2012/1091. Terrängkartan, samt GSD–Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0)..

ISSN: 1103-4076

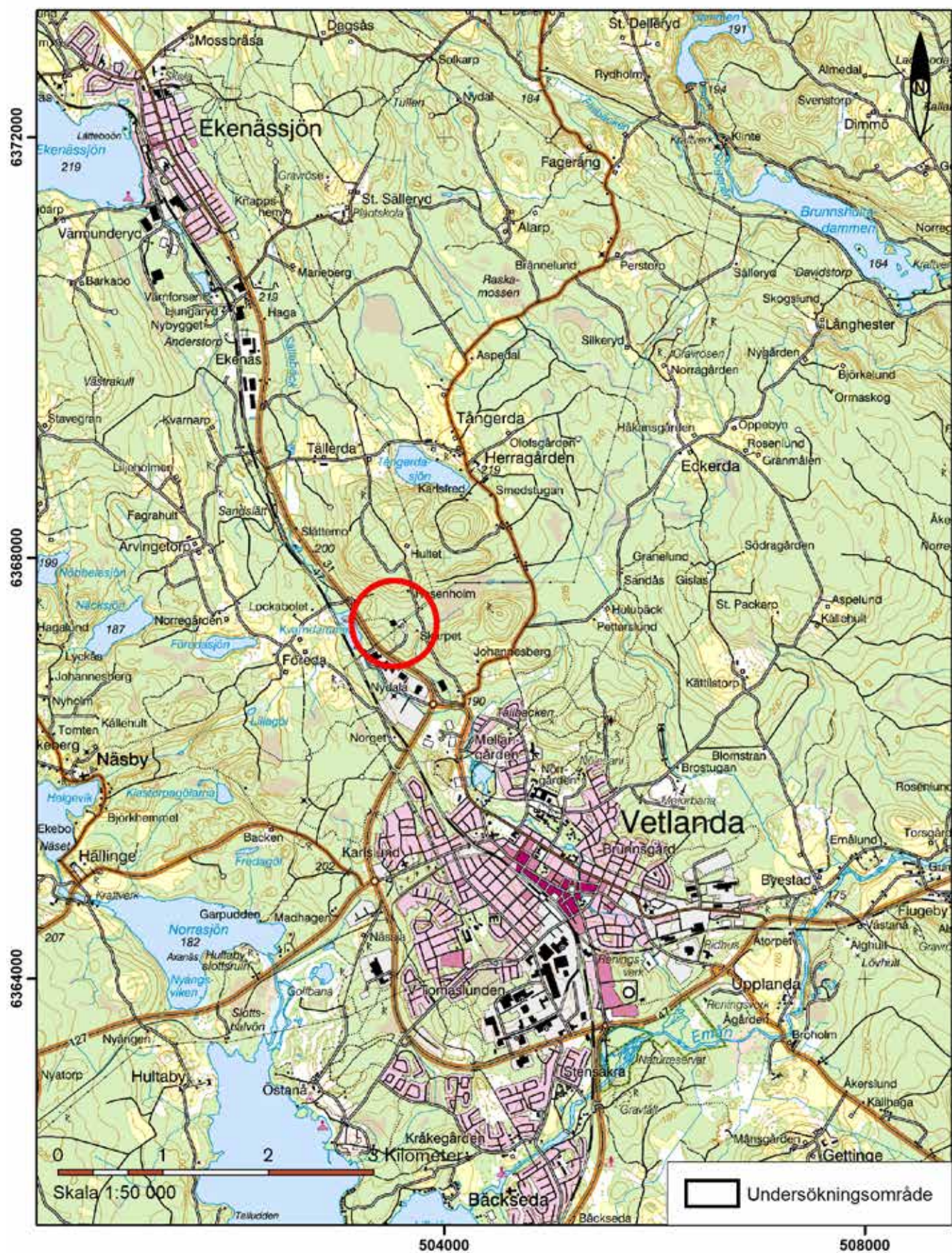
© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2021

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	7
Målsättning och metod	7
Topografi	8
Fornlämnings- och kulturmiljö	9
Tidigare undersökningar	10
Resultat	12
Utförande	12
Datering	16
Diskussion	16
En eller två begravningar?	18
Övriga slutsatser	19
Fynd	20
Slagg	20
Järn	20
Bryne	20
Keramik	20
Flinta	20
Skålgropssten	20
Utvärdering	22
Administrativa uppgifter	23
Referenser	24
Tryckta källor och litteratur	24

Bilagor

Bilaga 1. Anläggningsbeskrivningar	23
Bilaga 2. Fyndtabell	27
Bilaga 3. ¹⁴ C-analyser	29
Bilaga 4. Vedartsanalys	33
Bilaga 5. Osteologisk analys	35

Figur 1. Utdrag ur terrängkartan. Skala 1:50 000.

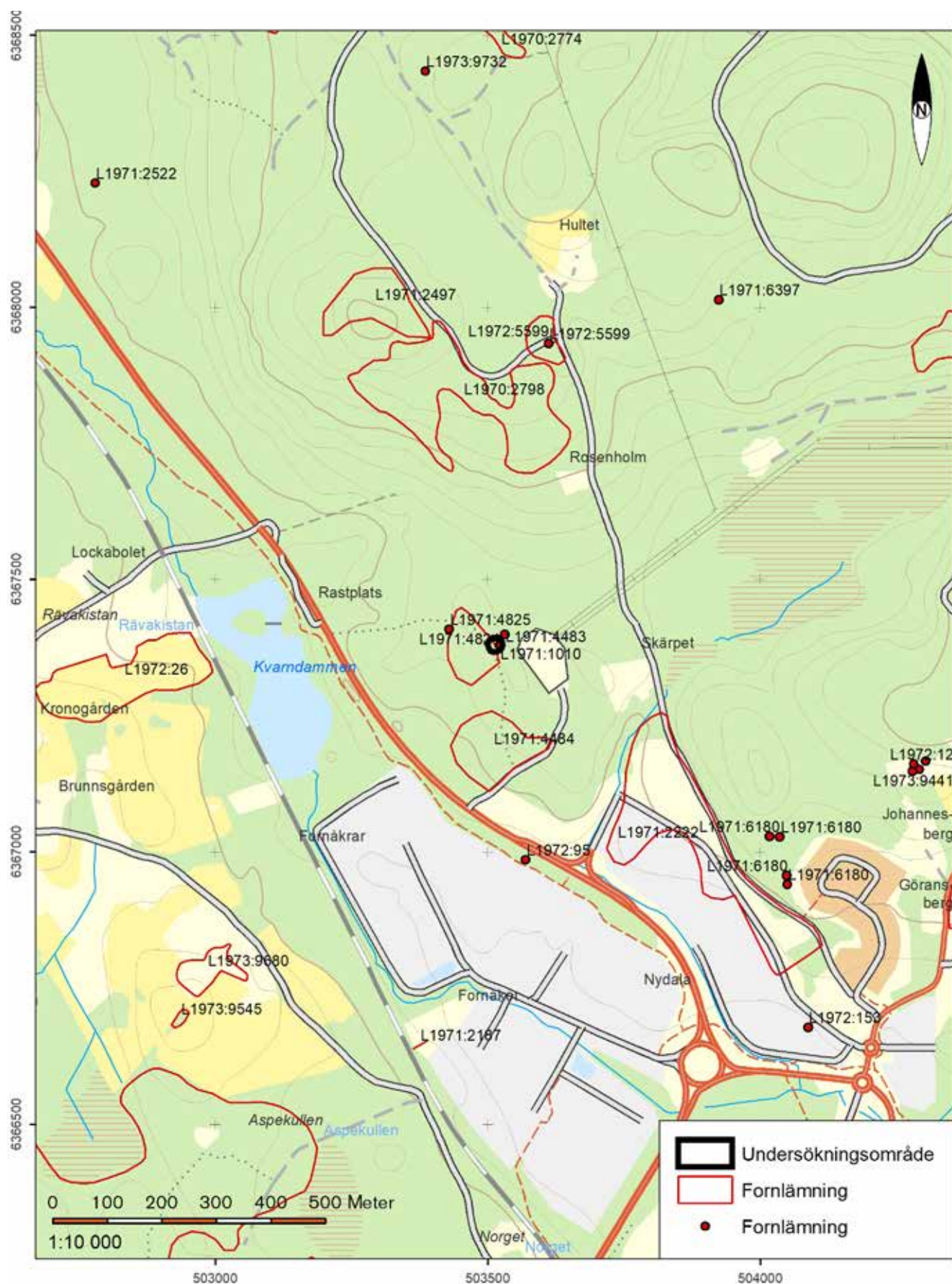
Sammanfattning

Jönköpings läns museum genomförde under oktober månad 2020 en arkeologisk undersökning av ett röse (L1971:1010) på fastigheten Föreda 5:8 med anledning av planerad industribyggnation.

Röset låg på en naturlig höjd i landskapet och var övervuxet med mossa, ris och enstaka lövträdssly. I den norra delen fanns en stubbe. Röset var oregelbundet runt på grund av den tillförda röjningstenen och 10-11 meter i diameter. Ursprunglig diameter uppgick till knappt 9 meter.

Efter att stenpackningen plockats undan påträffades två brandgravar. En centralt och en i den södra delen av graven. Den centrala graven innehöll sot och kol, brända ben, en kniv och en bit keramik. Den södra begravningen bestod av brända ben, en kniv och ett par mindre oidentifierade metallföremål. Vad de hade gemensamt var att det var förhållandevis få brända ben i båda men skillnaden var att i den södra graven fanns inget sot eller kol. Sannolikt är den södra graven en sekundär begravning. I övrigt påträffades slagg, ett bryne och en skålgropssten.

Båda brandgravarna daterades till romersk järnålder - folkvandringstid, med tyngdpunkt i yngre romersk järnålder, ungefär 200–400 e.Kr.

Figur 2. Utdrag ur den digitala fastighetskartan. Skala 1:10 000.

Inledning

Jönköpings läns museum genomförde under oktober månad 2020 en arkeologisk undersökning av ett röse (L1971:1010) på fastigheten Föreda 5:8 med anledning av planerad industribyggnation. Beställare var Vetlanda kommun. Fält- och rapportansvarig var Jörgen Gustafsson, Jönköpings läns museum.

Figur 3. Vy över graven från norr innan undersökningen påbörjades.

Målsättning och metod

Syftet med den arkeologiska undersökningen var att dokumentera fornlämningen, ta tillvara fornfynd, rapportera och förmedla resultaten för att skapa kunskap med relevans för myndigheter, forskning och allmänhet. Detta gjordes genom bland annat digital inmätning, handritning av profiler och fotografering. Enligt Länsstyrelsen skulle undersökningen genomföras med rimlig ambitionsnivå vilket berodde på att området kring graven var skadat av endurokörning och att graven var osäker.

Den vetenskapliga målsättningen var att utifrån resultaten sätta tidigare utförda undersökningar i närområdet som till exempel gravfältet på Himlabackarna (L1970:2998), graven i Värmunderyd

Figur 4. En av stensättningarna (L1974:5968) som undersöktes 1997 i Bäckseda söder om Vetlanda. Foto Jönköpings läns museum.

(L1972:6365) och stensättningarna i Bäckseda (L1974:5968 och L1974:6582) i relation till den nu aktuella undersökningen. Vad finns det för likheter och skillnader? Är det något som pekar på att det finns en lokal särart? Skiljer gravarna i Vetlandatrakten ut sig från övriga undersökta gravar i länet? Kan fyndmaterialet visa på kontakter och kontaktvägar med mera?

Metodiskt genomfördes undersökningen genom att till en början rensa röset från växter och mossa. Efter detta plockades allt som bedömdes som röjningssten bort. Jord och växtrester rensades bort och därefter dokumenterades röset genom lodfotografering. Röset dokumenterades i två lager, ett efter att röjningssten hade tagits bort och ett på lägre nivå där stenfyllningen var jordfast. Graven undersöktes kontinuerligt med metalldetektor. Efter att stenarna hade tagits bort handrensades botten på graven och allt material sällades. Anläggningar, fynd och rester av brandlager mättes in och dokumenterades. Graven undersöktes i två hälfter med en profil i öst-västlig riktning. Profilen handritades och fotograferades.

Topografi

Graven ligger på en höjd med en skogsbeklädd sluttning mot väster, ned mot väg 31/47. Mot öster gränsar området mot ett ställverk. Åt norr och söder består området av skog. Skogsområdet kring graven

ligger just norr om utkanten av Velandas tätort där bebyggelsen består av större butiker, Elgiganten och liknande. Trehundra meter väster om UO ligger Kvarndammen som avvattnas via Vetlanda bäcken till Emån, ca fyra kilometer åt sydöst.

Berggrunden består mestadels av Smålands- och Värmlandsgraniter med mindre områden med amfiboliter i röd och grå gnejs. Jordmånen består av sandig morän med inslag av isälvsediment väster om undersökningsområdet, ner mot Kvarndammen och Vetlandabäcken.

Fornlämnings- och kulturmiljö

Området kring Vetlanda präglas fornlämningsmässigt av gravar från yngre järnålder, men också från äldre järnålder. Ett flertal gravar och gravfält ligger inom 1–1,5 kilometers avstånd från den aktuella graven. 900 meter öster om ligger ett röse (L1973:8909) och 700 meter östsydöst om ligger två högar (L1973:9440, L1973:9441) och en stensättning (L1972:12). 800 meter sydväst om ligger två gravfält med högar och mindre stensättningar (L1973:9680, L1973:9545). Ca 1,4 km åt söder ligger ytterligare en hög (L1972:304). På Himlabackarna, ca en kilometer östsydöst om aktuellt område, undersöktes 2018 ett gravfält med företrädesvis domarringar (L1970:2998).

Figur 5. Den kvadratiske stensättningen i Värunde-ryd (L1972:6365) som undersöktes 1998. I graven påträffades bland annat ett halsband bestående av 110 bärnstenspärlor. Foto Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

Figur 6. Lodfoto av graven efter att det som bedömts som röjningssten tagits bort. Norr är uppåt i fotot.

I övrigt finns flera områden med fossil åker i närområdet (L1970:2798, L1971:4824, L2019:3016, L1971:2222, L1971:2497, L1971:4484) samt lägenhetsbebyggelser (L1972:95, 1972:5599).

Tidigare undersökningar

När det gäller tidigare undersökningar av gravar i närområdet undersöktes på Himlabackarna ett gravfält, ca en kilometer östsydöst om aktuellt område 2018. Gravfältet bestod av företrädesvis domarringar (L1970:2998) och daterades till 300–500-tal. De mest utmärkande fynden där var ett bärnstenshalsband och en så kallad knotenring, det vill säga en ring av brons med ett udda antal knutor längs ringens kant. (Jansson 2019).

Ett bärnstenshalsband hittades även i en kvadratisk stensättning (L1972:6365) i Värmynderyd, Ekenässjön 1998, ca 5 km norr om aktuellt område. Graven daterades till 300–400-tal (Engman & Nordström 2012).

1997 undersöktes två stensättningar i Bäckседа strax söder om Vetlanda tätort med anledning av ombyggnad av rv 31. Dessa daterades till mellersta järnålder (Borg & Haltiner Nordström 2008).

Ytterligare två stensättningar har undersökts söder om Bäckседа i samband med utvidgandet av en bergtäkt 2006. Inga fynd påträff-

Figur 7. Graven sedd från väster.

fades men brända ben från den ena daterades till yngre bronsålder (Borg & Helander 2007).

I Vetlanda tätort ligger gravfältet L1972:5717 där länsmuseum har undersökt ett antal gravar på 40- och 60-talet, vilka dateras till vikingatid (Borg & Nordström 2017, bilaga 11).

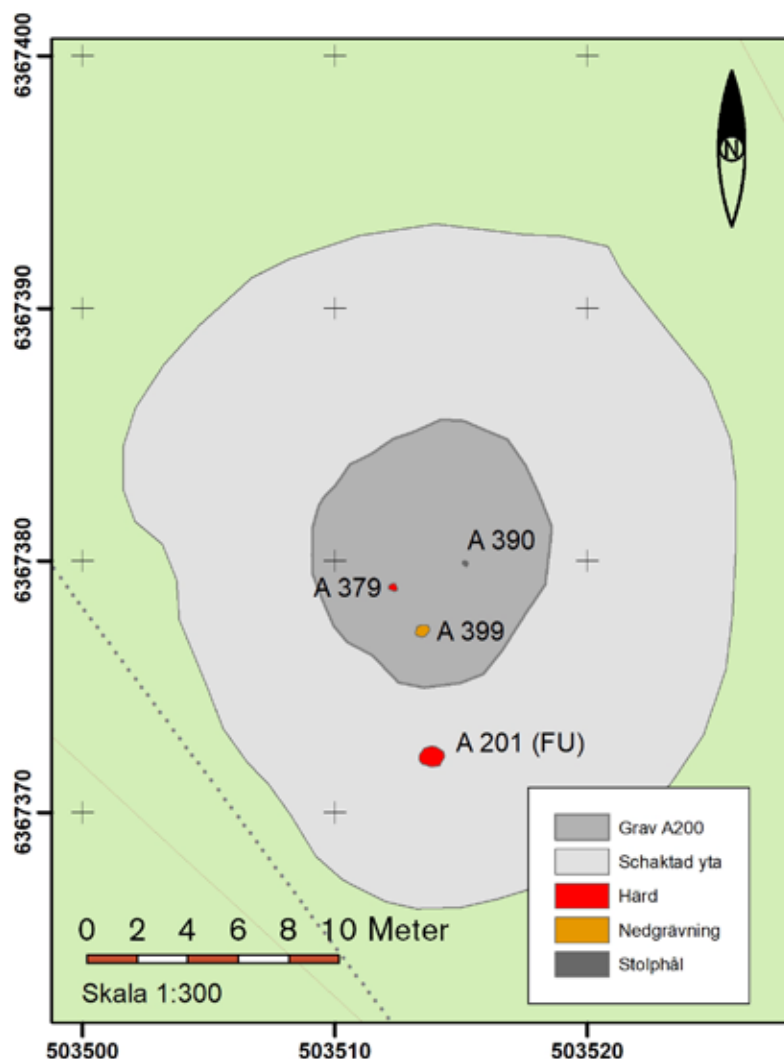
Fossil åker har också undersökts i närområdet av graven. I samband med förundersökningen till denna undersökning undersöktes en omkringliggande fossil åker (Haltiner Nordström 2019). Fossil åker undersöktes även i samband med gravundersökningen på Himlabackarna där merparten av röjningsrösen daterades till 1600–1800-tal. Ett röjningsröse, som låg dikt an till gravfältet ¹⁴C daterades till romersk järnålder (Jansson & Gustafsson 2018).

I Vetlanda folkpark påträffades 2007 härdar och nedgrävningar. Härdarna daterades genom ¹⁴C-analys till äldre järnålder och har tolkats som ensamliggande, utanför ett boplatsoområde (Ödeén 2007). Härdar och gropar daterade till århundraderna kring Kristi födelse har påträffats i Tångerda, ca 2 kilometer nordväst om Föredagraven (Lorentzon 2002).

Figur 8. Urplockning av sten pågår. Bild tagen från sydväst.

Figur 9. En bild som visar den urplockade rännan som löpte från gravens mitt mot sydöst.

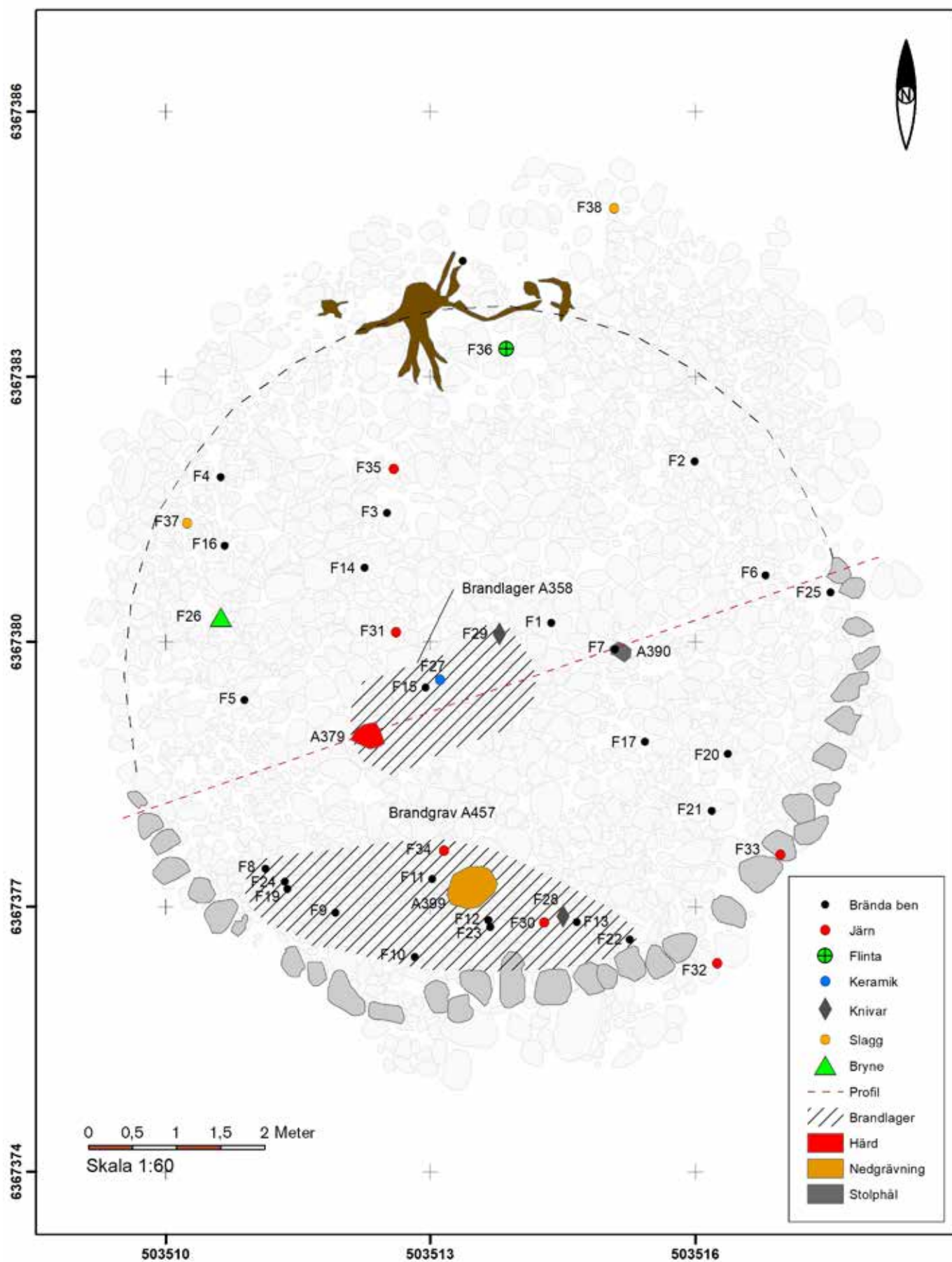
Figur 10. Schakt- och anläggningskarta exklusive brandlager (se figur 10).

Resultat

Utförande

Röset L1971:1010 låg på en naturlig höjd i landskapet och var övervuxet med mossa, ris och något enstaka lövträdssly. I den norra delen fanns en stubbe. Röset var oregelbundet runt på grund av den tillförda röjningsstenen. Det var 10–11 meter i diameter och ca 1,2 meter högt på högsta stället.

Vegetationen schaktades bort kring graven med en marginal på ca åtta meter. Mossa, ris och växtlighet togs bort och den framtagna ytan rensades. Sedan lodfotograferades graven för att lättare kunna avgöra vad som var tillagd röjningssten. I gravens södra halva fanns något som liknade en ränna (figur 9) av urplockad sten som löpte från den sydöstra kanten in mot mitten. Sannolikt är detta något som tillkommit i ett senare skede än vid gravens konstruktion, kanske vid ett plundringsförsök då en mindre grop fanns i gravens mitt. I nästa skede plockades sten som bedömdes som odlingssten bort och graven rensades från jord och humöst material för att än en gång lodfotograferas. Lodfotona rektifierades och georefererades sedan för noggrann dokumentation.

Figur 11. Plankarta över graven med anläggningar och fynd.

Figur 12. På den här bilden kan man tydligt se kantkedjan i gravens södra del.

En profilbänk upprättades i VSV–ÖNÖ riktning och det översta lagret med sten plockades bort på båda sidor om profilen. Efter detta plockades stenar bort ända ned till det första jordinbäddade lagret. Stenarna ovanför detta lager låg lösa det vill säga ej i någon fyllning. I det lösa lagret påträffades en skålgropssten (F39) i gravens NÖ kvadrant.

Det understa jordfasta stenlagret rensades i den södra delen. Ett smärre antal brända ben hittades, framför allt i gravens allra sydligaste del. Den norra halvan grovrensades och ett mindre antal brända ben hittades även där (se under rubriken Utvärdering).

När det jordfasta lagret togs bort kunde vi konstatera att det bestod av ett till två lager sten. Efter att alla stenar lyfts bort rensades gravens bottenyta och allt material sållades.

När botten på graven var färdigrensad kunde vi konstatera att centralt i graven fanns ett brandlagerliknande område. Lagret var inte heltäckande utan mer som att man kastat rester från gravbålet slumpmässigt i centrum av graven. I de svarta fläckarna fanns kol, sot och brända ben. De brända benen fanns dock inte i stor mängd. Sammanlagt påträffades endast 23,1 gram. Dessa var hårt brända

och svåra att artbestämma men i den osteologiska analysen kunde 1,8 gram bestämmas till människa. Inom det centrala brandlagret påträffades förutom de brända benen en keramikskärva (F27) och en kniv. (F29). I den södra delen påträffades ytterligare ett område med en kniv (F28) och ett flertal brända ben samt två mindre metallföremål (F30, 34). Då inget sot eller kol fanns i detta område skiljde det sig från brandlagret i mitten av graven. Utifrån fynden och de brända benen tolkar vi detta som ytterligare en begravning (A457), sannolikt sekundär. I övrigt hittades i stenfyllningen ett bryne (F26) och en bit slagg (F37) i gravens västra del. Spritt i graven hittades också ett par järntenar (F30, 32) och fyra oidentifierade mindre järnföremål (F31, 33, 35).

De svarta fläckarna i graven som bestod av bålrester var som sagt koncentrerade till gravens mitt men fanns också sporadiskt utanför detta område och då främst i den nordvästra delen.

I brandlagrets västra del, i profilen, fanns en härd (A379) innehållande ca 20 kilo skörbränd sten och en meter öster om brandlagret, i profilens längdriktning, låg en stolphålsliknande anläggning (A390).

Figur 13. Efter att understa lagret med sten tagits bort påträffades ett sotfläckigt lager centralt i graven. Lagret var inte homogent utan snarare fläckvis utspritt.

Figur 14. Härden (A379), som framkom under stenpackningen i graven, i profil.

Figur 15. Lodfoto av gravens södra halva efter rensning av det jordfasta lagret med sten.

Efter att hela graven undersökts gjordes en efterschaktning men inget ytterligare påträffades.

Datering

Graven hamnar dateringsmässigt i romersk järnålder/folkvandringstid med tyngdpunkten i yngre romersk järnålder. Tre brända ben från människa daterades (F15, 17, 22). F15 låg inom den centrala brandgravsytan (A358) och F17 påträffades ca 1 meter sydöst om brandlagret, F22 hittades alldeles intill kantkedjan i den södra delen, inom brandlagret A457. F15 daterades till 252–413 e.Kr., F17 till 253–420 e.Kr. och F22 till 240–401 e.Kr. (alla 2 sigma, det vill säga 95 % sannolikhet). Som vi ser är dateringarna mycket samstämmiga.

Diskussion

Som tidigare nämnts i kapitlet Målsättning är tanken att resultaten skall jämföras med tidigare undersökta gravar, som är tidsmässigt relevanta, i Vetlandatrakten, och då främst den kvadratiske stensättningen i Värmlanderyd (Vetlanda RAÄ-nr 174:1/L1972:6365), gravfältet på Himlabackarna (Vetlanda RAÄ-nr 490/L1970:2998) och stensättningarna i Bäckseda (RAÄ-nr Bäckseda 4:1/L1974:5968 och 109:1/L1974:6582). Vad vi genast kan konstatera är att fyndma-

Figur 16. Kniven som påträffades i det centrala brandlagret (F29).

teriet är magert i Föredagraven och likaså mängden brända ben. Vi kan se att det finns betydande likheter med en av stensättningarna i Bäckseda (L1974:5968). I båda gravarna påträffades en liten mängd brända ben som var utspridda i graven, men med en viss koncentration på en plats. I båda gravarna har också ett smärre antal oidentifierade metallföremål påträffats. När det gäller de brända benen var dessa svåranalyserade i båda gravarna, men båda visade sig innehålla människa och djur i form av gris i Bäcksedagraven och får i Föredagraven. Det fanns också en härd och en stolphålsliknande anläggning i båda gravarna (Borg & Haltiner Nordström 2008). Båda gravarna daterades dessutom till romersk järnålder.

Då fyndmaterialet var så pass magert i Föredagraven är det svårt att i övrigt jämföra med de nämnda gravarna och gravfältet vid Himlabackarna, men en likhet finns mellan en del av gravarna. Det är att det hittades slagg i flera av dem. I Föredagraven, Värmunderyd och i den ena Bäcksedagraven påträffades i vardera grav två slaggbitar. Detta är vanligt i gravar från denna tidsperiod i regionen (Gustafsson & Nordström 2010, Gustafsson 2013 och 2019 m.fl.) Anledningen till förekomsten av slagg i gravar har diskuterats. Mats Burström menar att det kan finnas strukturella likheter i föreställningsvärlden och ritualerna kring begravningar och järnframställning, vilket kan ha föranlett deponeringen av slagg

Figur 17. Översiktbild från söder i slutskedet av undersökningen.

Figur 18. Bryne som påträffades i stenfyllningen i gravens västra del (F26)

Figur 19. Kniven som påträffades i den södra brandgraven (F28)

Figur 20. Slagg som påträffades i gravens västra del, sannolikt blästslag (F37).

Figur 21. Kniven som påträffades i det centrala brandlagret (F29).

i gravar. Han menar också att deponeringen av slagg kan vara ett uttryck för järnframställningens stora betydelse i dåtidens samhälle och att dessa båda teorier inte utesluter varandra (Burström 1990).

Knivarna som hittades är svåra att datera. Försök har gjorts och då har man tittat på de olika sätt som tången är utformad på och på knivens storlek. Då har man konstaterat att korta knivar med rak tånge ofta är från romersk järnålder (Nicklasson 1998), vilket stämmer in på knivarna som påträffades i graven och också med dess datering. Att betrakta knivar som enbart gravgåvor är sannolikt ett allt för enkelt synsätt. Ofta påträffas inte knivarna i brandgropen eller brandlagret tillsammans med de andra gravgåvorna utan vid sidan om, och många gånger nedstuckna rakt eller snett ned i marken. Varför det är så vet vi inte men kan troligtvis förklaras som yttringar av vidskepelse. Kanske gjorde man det för att den döde inte skulle gå igen.

När det gäller skålgropsstenen som påträffades i graven är inte heller detta ovanligt från den här tidsperioden. Utöver skålgropsstenen i Föredagraven påträffades också en i en av Bäcksedagravarna (L1971:5367 i graven L1974:6582).

Skålgropar är den vanligaste av hällristningstyperna. En anledning till detta kan vara att de skapats under en mycket lång tidsperiod samt att de tycks förekomma i flera olika sammanhang. Liselotte Alexandersson ställde samman de olika miljöer i vilka skålgropar påträffats i Mörebygden och fann att de kunde kopplas till gravar, boplatser, härdområden samt att de fanns i anslutning till skärvstenshögar, åker och odlingsmark samt vid forntida våtmarker (Alexandersson 2001). Att de förekommer i helt skilda sammanhang och skapats under en mycket lång period försvårar entydiga tolkningar av dem. Och följaktligen har en mängd förslag och teorier angående tolkningen av dem presenterats (se till exempel Kaliff 1997 och Häggström 2007).

När det gäller den centrala begravningen har själva eldbegängelsen skett på annan plats. Få brända ben och förhållandevis lite kol och sot fanns i graven. Som tidigare nämnts såg det ut som att man slumpvis har kastat rester från gravbålet i gravens mitt. De prover av kol som har analyserats visar att det är tall som använts till bålet.

Vid förundersökningen 2019 påträffades en härd (A201) ca 3 meter söder om graven, vilken daterades till 250–410 e.Kr. (95 % sannolikhet/2 sigma; Haltiner-Nordström 2020). Dateringen faller inom samma tidsram som de brända benen från graven, vilket föranleder oss att tro att härdan har en koppling till graven eller åtminstone till omständigheterna kring uppförandet.

En eller två begravningar?

Som tidigare nämnts låg centralt i graven en ansamling av brända ben, sot, kol och ett par fynd, vilket tolkades som ett brandlager. I den absolut södra delen, intill kantkedjan låg ytterligare en an-

samling med brända ben, dock helt utan inblandning av sot eller kol. Endast ett av benen i detta område kunde i den osteologiska analysen konstateras komma från människa. De övriga kunde ej bedömas förutom några som eventuellt kom från djur. I detta område påträffades också en kniv (F28), en järnten (F30) och en liten oidentifierad bit järn (F34). Utifrån sammansättningen av brända ben och fynd finns det en möjlighet att detta representerar ytterligare en gravlagd individ, som sannolikt är begravd sekundärt. Ett av de daterade benen som kommer från detta område hamnar i stort sett i samma intervall som de daterade benen centralt i graven. Med viss tvekan tolkar vi området som ytterligare en brandgrav.

Övriga slutsatser

Eftersom graven innehöll få fynd är det svårt att dra några mer långtgående slutsatser och göra fler jämförelser med andra gravar än de vi gjort. Men vad vi kan konstatera är att fyndmaterialet visar på en relativt enkel sammansättning utifrån tankar kring välstånd. Det var sparsamt med fynd, inga bronsar, inga större föremål av järn, inga glaspärlor och endast en skärva av keramik. Sannolikt representerar inte denna grav människor från de mest välbeställda skikten av dåtidens samhälle.

Några regelrätta boplatser har inte påträffats kring de omskrivna gravarna. Däremot har enstaka samtida härdar hittats i samband med undersökningarna, vilket inte är ovanligt från den här tidsperioden. Var de faktiska boplatserna som hör till gravfälten ligger vet vi inte.

När det kommer till gravarnas lägen i terrängen styrdes de sannolikt mer av visibilitet snarare än rent topografiska förutsättningar. I de allra flesta fall placerades de för att synas tydlig för förbipasserande på allfarvägarna. Det var viktigt visa att man hävdade den här marken eller området i generationer.

Fynd från bland annat Himlabackarna och Värmunderyd i form av bärnstenshalsband och en knotenring tyder på att man under mellersta järnålder har haft kontakter och handelsutbyte öster ut. Emån utgjorde en naturlig rutt till östkusten, en kommunikationsled som mynnar i den norra delen av Kalmarsund, vilket gav goda möjligheter till handels- och kulturutbyte med samhällena vid kusten och Öland.

Figur 22. Skålgropssten som påträffades i den NÖ kvadranten (F39)

Figur 23. Bryne som påträffades i stenfyllningen i gravens västra del (F26)

Fynd

Slagg

Två bitar slagg (F37, 38) påträffades. En i den västra delen av graven och en strax utanför, norr om. Sannolikt består båda bitarna av blästslag.

Järn

I graven påträffades två knivar, en i utkanten av brandlagret (F29) och en (F28) ca två meter söder om brandlagret. Båda knivarna var kraftigt korroderade och på F28 saknades spetsen och tången var avbruten. På F29 saknades tången.

I övrigt påträffades en järnten (F30) och fem mindre oidentifierade järnföremål (F30-35).

Bryne

Ett bryne (F26) av skiffer, 12×5 cm, påträffades i gravens östra del. Brynet har en lätt triangulär form, liknar närmast en kant- yxa i formen. Brynet är slipat runt om och långsidornas kanter är planslipade.

Keramik

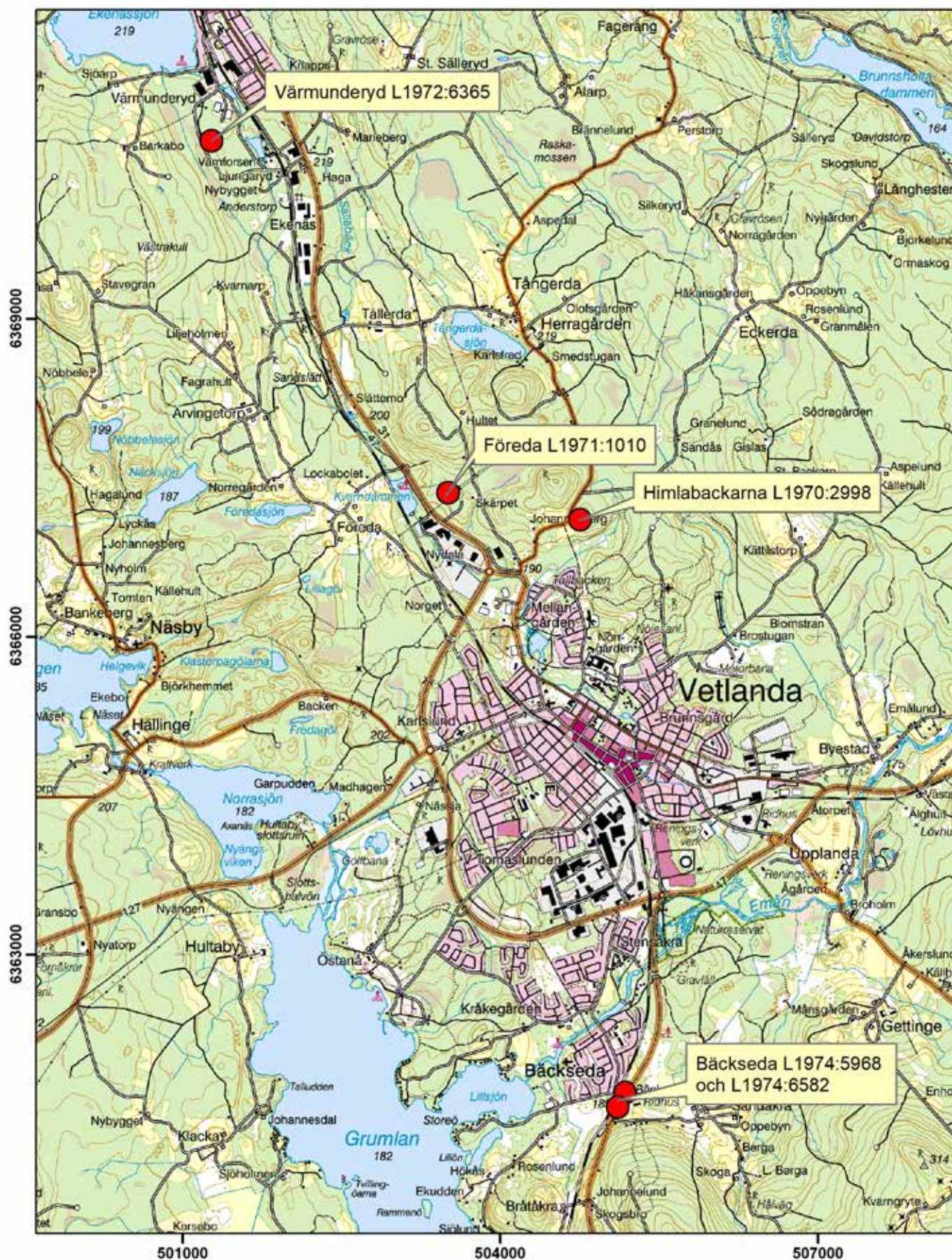
En keramiskärva (F27) påträffades i brandlagret. Keramiken är relativt grov och är magrad med kvarts.

Flinta

Ett avslag av flinta (F36) påträffades i den norra delen av graven.

Skålgropssten

En skålgropssten (F39) påträffades i gravens NÖ kvadrant. Den är ca 0,42×0,22×0,17 meter stor. Skålgropen mäter en diameter på ca 45 millimeter. Bottnen på gropen är slipad men det finns en öppning i gropens vägg mot stenens ena kortsida. Gropen är tydligt slipad men det är med viss tvekan vi bedömer den som en skålgrop.

Figur 24. Karta som visar de gravar och gravfält som i rapporten använts som jämförelseobjekt.

Utvärdering

När det gäller frågeställningarna inför undersökningen kan vi konstatera att det är svårt utifrån det torftiga fyndmaterialet att dra några långtgående slutsatser. I enlighet med frågeställningarna jämfördes graven med de tidigare undersökta gravarna och gravfälten i närområdet. Vi kunde då konstatera att en av stensättningarna i Bäckседа hade flera likheter i form av liknande fyndsammansättning och distributionen av brända ben i graven. Slagg och skålgropssten fanns också i två de jämförda gravarna. När det gäller kontaktvägar och särart angående fyndmaterialet går det ej att dra några slutsatser. Vi bedömer att de målsättningar och frågeställningar som ställdes upp inför undersökningen är uppnådda till den grad som går utifrån de framkomna resultaten.

Metodiskt sett genomfördes undersökningen som beräknat. Vad som avvek var att pollenprover var inräknade i projektet men togs inte, eftersom de var tänkta att användas vid en eventuell skelettbegravning. Vad som också bör framgå är att Länsstyrelsen efterfrågat en rimlig ambitionsnivå vilket gjorde att kostnaden hölls nere, vilket fick till följd att det inte fanns tid att finrensa och dokumentera den understa nivån av stenar i den norra delen av graven. Eftersom vi inte visste omfattningen och komplexiteten av den inre gravgömman och därmed inte hur stor tidsåtgång som skulle krävas var vi tvungna att göra en prioritering.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: 431-2680-2020
Länsstyrelsens beslutsdatum: 2020-09-02
Jönköpings läns museums dnr: 2020-189
Beställare: Vetlanda kommun
Rapportansvarig: Jörgen Gustafsson
Rapportgranskning: Mikael Nordström
Fältansvarig: Jörgen Gustafsson
Fältpersonal: Lotten Haglund, Annie Rosén.
Fältarbetstid: 2020-09-28–2020-10-20
Län: Jönköpings län
Kommun: Vetlanda kommun
Socken: Vetlanda socken
Fastighetsbeteckning: Föreda 5:8
Belägenhet: Ekonomiska kartan 63F 6aN
Koordinater: N6367380 E503513
Koordinatsystem: Sweref 99 TM
Höjdsystem: RH 2000
Undersökningsyta: 600 m²
Fornlämningsnummer: L1971:1010
Fornlämningstyp: Röse
Tidsperiod: Järnålder, romersk järnålder,
folkvandringstid

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Tryckta källor och litteratur

- Alexandersson, Liselotte. 2001. Möres skålgropar . *Möre historien om ett Småland*. Red Magnusson, G . Kalmar . s 277–288
- Borg, Jan & Haltiner Nordström, Susanne. 2008. *Hög, röse eller stensättning - Undersökning av två romartida stensättningar och en hålväg inför ombyggnation av rv 31. Bäckseda socken i Vetlanda kommun, Jönköpings län*. Jönköpings läns museum rapport 2008:10. Jönköping
- Borg, Jan. & Helander, Christina. 2007. *Gravar i Bäckseda: undersökning av två stensättningar inför utvidgning av bergtäkt inom fastigheten Bäckseda 3:17 : Bäckseda socken i Vetlanda kommun, Jönköpings län : arkeologisk undersökning*. Jönköping: Jönköpings läns museum rapport 2007:20. Jönköping.
- Borg, Jan & Nordström, Mikael. 2017. *Ett vikingatida gravfält i Alseda kyrkby: "enn stoor hoop upkastade jordhögar" : arkeologisk undersökning av ett överodlat vikingatida gravfält (RAÄ 167), boplatzlämningar (RAÄ 165-168) samt rester efter norra kyrkstallarna (RAÄ 165) : inför ny dragning av länsväg 127 genom Alseda kyrkby, Alseda socken i Vetlanda kommun, Jönköpings län*. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 2017:01.
- Burström, Mats. 1990. Järnframställning och gravritual. En strukturalistisk tolkning av järnslag i vikingatida gravar i Gästrikland. *Fornvännen* 85, 261-271. Stockholm
- Engman, Fredrik. & Nordström, Mikael. 2012. *Värmunderyd - inte bara bärnstenspärlor och röjningsrösen. Arkeologiska undersökningar av fossil åkermark (RAÄ 178:1-7, 9), järnhantering (RAÄ 178:8), en kvadratisk stensättning (RAÄ 174:1), ett stensättningsliknande röjningsröse (RAÄ 179:1), kolning (RAÄ 178 och 180:1) och boplatsspår (RAÄ 178:4 och 8), inom fastigheten Värmunderyd 1:1, Vetlanda socken och kommun, Jönköpings län*. Jönköpings läns museum rapport 2012:14. Jönköping.
- Gustafsson, Jörgen. & Nordström, Mikael. 2010. *Döden i Torsvik: tre järnåldersgravfält i södra Vätterbygden berättar om gravritualer, sydportar och brännoffer. Barnarps socken i Jönköpings kommun, Jönköpings län*. Jönköpings läns museum rapport 2010:31. Jönköping
- Gustafsson, Jörgen. 2013. *Fåglabäck - en kvadratisk stensättning och ett överplöjt gravfält. Arkeologisk förundersökning av fornlämning 299 i samband med industribyggnation på fastigheten Fåglabäck 2:6, Tofteryds socken i Vaggeryds kommun, Jönköpings län*. Jönköpings läns museum rapport 2013:09. Jönköping
- Gustafsson, Jörgen. 2019. *Arkeologisk undersökning av RAÄ-nr Bankeryd 167, gravfält från mellersta järnålder inom fastigheten Tornaryd 1:1, Bankeryds socken, Jönköpings kommun i Jönköpings län*. Jönköpings läns museum rapport 2019:19. Jönköping
- Haltiner Nordström, Susanne. 2020. *Föreda 5:8 - Arkeologisk förundersökning av röjningsröseområden, RAÄ-nr Vetlanda 358 och 359 (L1971:4484 och L1971:4824, ihopslagna till L2019:3016) samt två rösen, RAÄ-nr Vetlanda 234 och 357 (L1971:1010 och L1971:4483), inför planerad byggnation på fastigheten Föreda 5:8, Vetlanda socken och kommun, Jönköpings län*. Jönköpings läns museum rapport 2020:02 Jönköping.

- Häggström, Leif . 2007 . Romartida fruktbarhetskult i Öggestorp . *Öggestorp & Rogberga. Vägar till småländsk förhistoria*. Red Häggström, L . Kristianstad . s 29-53.
- Jansson, Kristina. & Gustafsson, Jörgen. 2018. *Järnåldersgravar och ett röjningsröseområde på Himlabackarna. Arkeologisk förundersökning av fossil åkermark RAÄ-nr Vetlanda 492 och stenkets RAÄ-nr Vetlanda 490 inför planerad bostadsbyggnation inom Himlabackarna 3, fastigheten Tångersda 1:1, Vetlanda socken i Vetlanda kommun, Jönköpings län*. Jönköpings läns museum rapport 2018:40. Jönköping.
- Jansson, Kristina. 2019. *Ett järnåldersgravfält på Himlabackarna. Arkeologisk undersökning av gravfält RAÄ-nr Vetlanda 490 [L1970:2998] inför planerad husbyggnation inom fastigheten Norrby 3:1 (Himlabackarna 3), Vetlanda socken i Vetlanda kommun, Jönköpings län*. Jönköpings läns museum rapport 2019:47. Jönköping
- Kaliff, Anders. 1997. *Grav och kultplats. Eskatologiska föreställningar under yngre bronsålder och äldre järnålder i Östergötland* . AUN 24 . Uppsala.
- Lorentzon, Moa. 2002. *Boplatslämningar från järnålder och medeltid- Undersökning med anledning av ledningsdragning och uppsättande av transformatorstationer i Tångersda by. Vetlanda socken och kommun, Jönköpings län*. Jönköpings läns museum rapport 2002:12. Jönköping.
- Nicklasson, Pável. 1998. Ett knivigt källmaterial och bilden av smålänningen - En genomgång av knivar från yngre romersk järnålder och folkvandringstid i norra Småland. *Fornvännen* (93), s. 153-165.
- Ödeén, Anna. 2008. *Rena förntiden i Folkparken: arkeologisk förundersökning och kompletterande utredning inför skolbyggnation inom del av Folkparken 1 : Vetlanda socken i Vetlanda kommun, Jönköpings län*. Jönköpings läns museum rapport 2007:55. Jönköping.

Bilaga 1. Anläggningsbeskrivningar

Grav A 200 Röse

Brandlager A 358

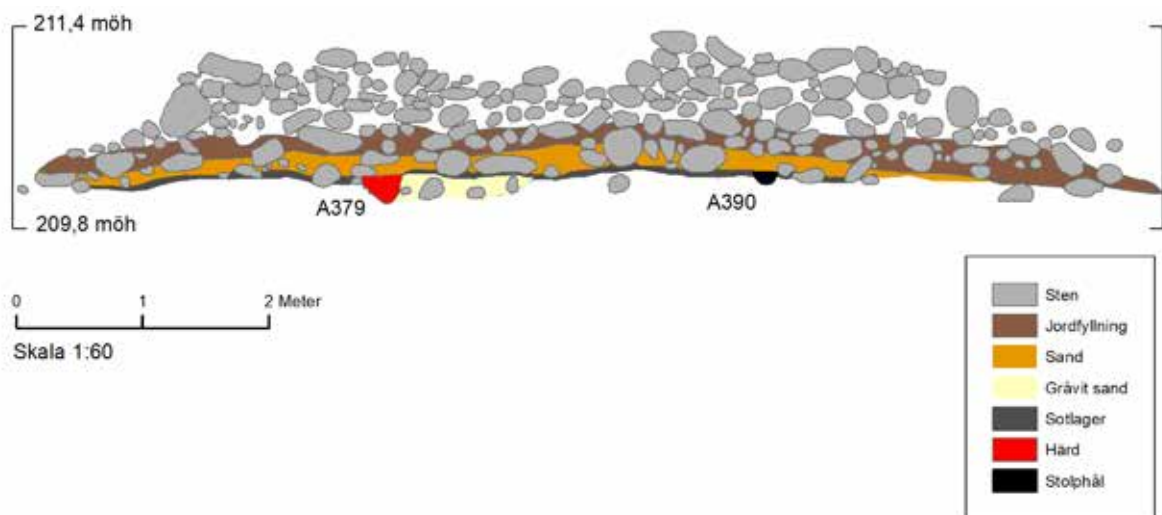
Brandlager A457

Röse, runt, ca 8,7 meter i diameter och 1,15 meter hög bestående till största del av 0,1-0,5 meter stora stenar. Anläggningen var vid inledningen av undersökningen belamrad med uppkastad röjningssten, framför allt längs kanterna. Stenmaterialet var inte jordfyllt i de översta lagren utan först i de understa 40 centimetrarna. En kankedja kunde identifieras i den södra delen av graven. I det lösa stenmaterialet, strax ovanför jordfyllningen påträffades ett bryne (F26) av bergart med slipade kanter samt slagg (F37). I jordfyllningen påträffades brända ben på flera platser i graven, främst i den södra delen.

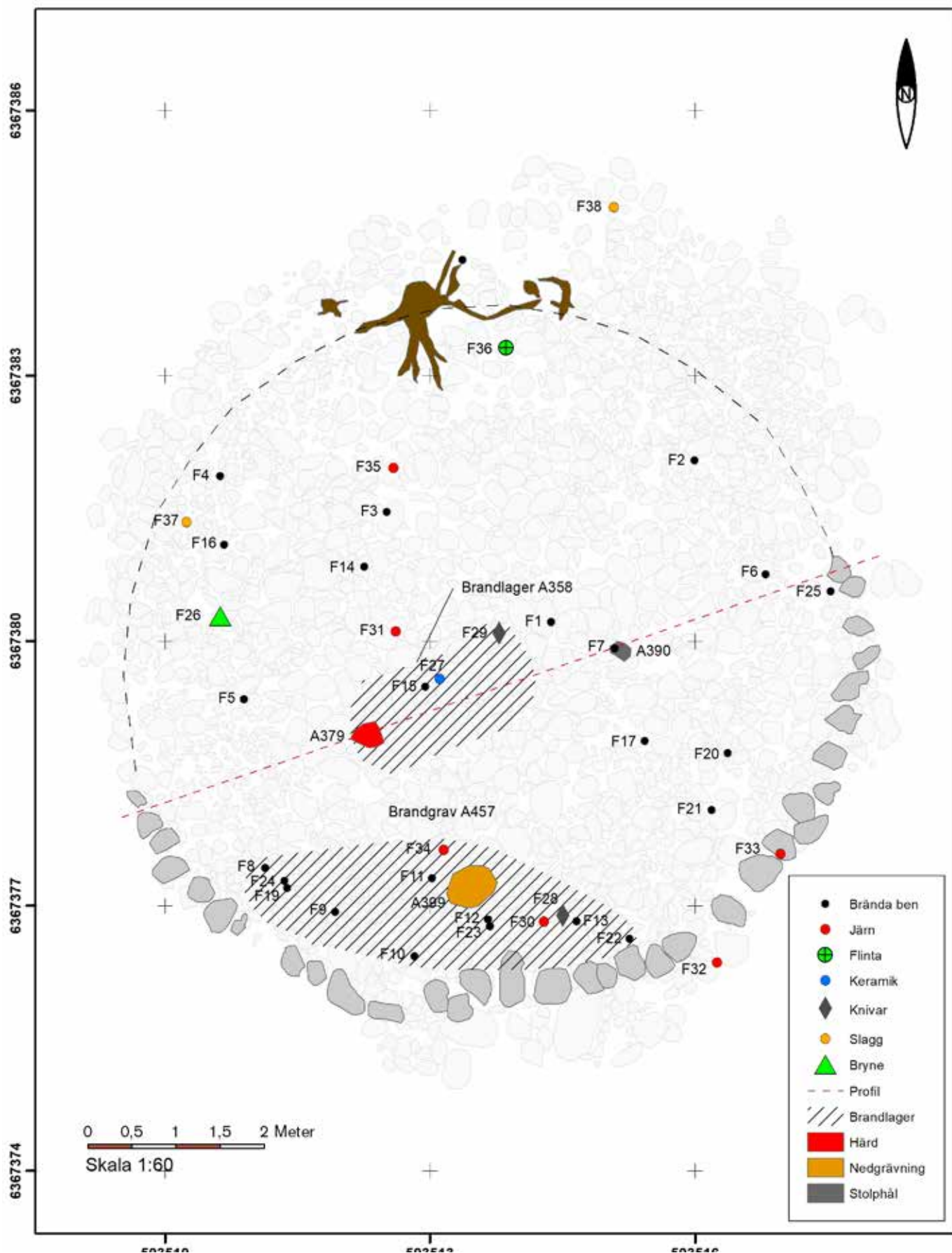
Under det understa stenlagret påträffades efter rensning ytterligare ett *brandlager* (A358). Det rörde sig inte om ett homogent brandlager utan det verkar snarare som att man kastat rester från gravbålet, bestående av sot kol och brända ben, lite på måfå men med en koncentration i centrum på graven. I brandlagret påträffades även en kniv (F29) och en keramikskärva (F27).

I den södra delen av graven påträffades en ansamling av brända ben som också tolkas som en *brandlager* (A457). Här fanns dock ingen sot eller kol utan endast spridda brända ben som påträffades tillsammans med en kniv (F28) samt två förmål av järn, en ten (F30) och oidentifierad (F34). Inom ytan för de brända benen låg också en nedgrävning (A399). Ytterligare sex fynd av järn (F31-33, 35) påträffades spritt i graven. Dessa bestod av små tenar samt oidentifierbara föremål. En bit slag (F38) hittades också bland röjningsstenen strax norr om graven.

Inom graven, i profilens längdriktning, påträffades också en stolphälsliknande anläggning (A390) och en härd (A379).

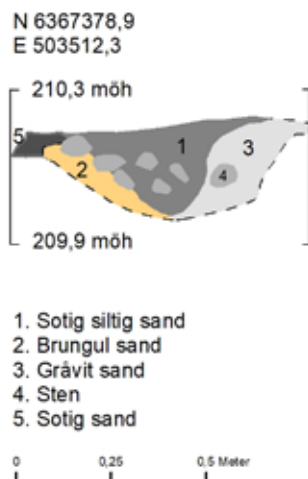

Profil A200

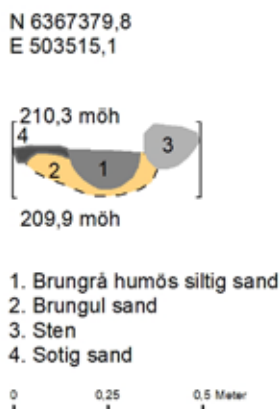
A 379 Hård

Hård, närmast rund, 0,4 meter i diameter och 0,2 meter djup. Fyllningen bestod av svartbrun sotig siltig sand samt rikligt med skärvsten. Stenarna var ca 0,05-0,15 meter stora. Ca 20 kg totalt. Anläggningen låg under brandlagets (A358) östra del.

A 390 Stolphål

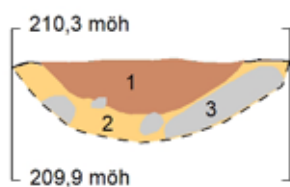
Stolphål, runt, 0,2 meter i diameter och 0,1 meter djup. Fyllningen bestod av brungrå humös siltig sand. Anläggningen låg i gravens östra halva och i gravens profilinje.

A 399 Nedgrävning

Nedgrävning, rund, 0,54 meter i diameter och 0,15 meter djup. Fyllningen bestod av brungrå humös siltig sand. Anläggningen låg i gravens södra halva.

N 6367378,9
E 503512,3

- 1. Brungrå humös siltig sand
- 2. Brungul sand
- 3. Sten

Bilaga 2. Fyndtabell

F nr	Matr	Sakord	Vikt	Längd	Bredd	Antal	Beskrivning	Kommentar	N	E	Z	Måtnr
1	Ben	Bränt ben	0,1	6	4	1	-	-	6367380,21	503514,37	210,37	336
2	Ben	Bränt ben	0,2	12	6	3	-	-	6367382,04	503515,99	210,30	339
3	Ben	Bränt ben	0,1	11	7	1	-	-	6367381,45	503512,51	210,20	340
4	Ben	Bränt ben	0,1	7	6	3	-	-	6367381,86	503510,62	210,44	341
5	Ben	Bränt ben	0,7	16	12	2	-	-	6367379,33	503510,9	210,3	342
6	Ben	Bränt ben	1	23	10	1	-	-	6367380,75	503516,79	210,43	345
7	Ben	Bränt ben	0,1	5	4	1	-	-	6367379,91	503515,09	210,44	346
8	Ben	Bränt ben	0,4	12	8	4	-	-	6367377,43	503511,13	210,32	348
9	Ben	Bränt ben	0,2	7	7	5	-	-	6367376,93	503511,92	210,31	349
10	Ben	Bränt ben	0,9	10	10	2	-	-	6367376,42	503512,82	210,32	350
11	Ben	Bränt ben	0,8	10	4	10	-	-	6367377,31	503513,02	210,38	351
12	Ben	Bränt ben	0,1	4	4	1	-	-	6367376,84	503513,66	210,33	352
13	Ben	Bränt ben	0,5	19	12	1	-	-	6367376,82	503514,66	210,31	353
14	Ben	Bränt ben	0,1	11	5	2	-	-	6367380,83	503512,26	210,47	356
15	Ben	Bränt ben	7,9	17	13	54	-	Från brandlagret, A358. Människa	6367379,48	503512,95	210,20	377
16	Ben	Bränt ben	0,5	12	6	2	-	-	6367381,08	503510,67	210,18	389
17	Ben	Bränt ben	0,5	10	7	5	-	Människa	6367378,86	503515,43	210,18	451
18	Ben	Bränt ben	3,4	20	12	16	-	-	6367384,31	503513,37	210,22	452
19	Ben	Bränt ben	0,1	7	4	2	-	-	6367377,2	503511,38	210,06	456
20	Ben	Bränt ben	0,5	13	5	2	-	-	6367378,72	503516,37	210,24	327
21	Ben	Bränt ben	0,4	8	3	3	-	-	6367378,08	503516,19	210,15	328
22	Ben	Bränt ben	2,6	13	19	19	-	-	6367376,62	503515,26	210,06	329
23	Ben	Bränt ben	0,7	13	6	3	-	-	6367376,76	503513,68	210,20	330
24	Ben	Bränt ben	0,3	14	6	1	-	-	6367377,28	503511,35	210,16	331
25	Ben	Bränt ben	1,1	18	10	1	-	-	6367380,55	503517,53	210,26	333
26	Bergart	Bryne	119,3	121	50	1	Flat, 7 mm tjock, avsmalnande i längdriktningen. Slipade flata sidor. Ena sidan väl slipad.	Liknar en kantysa	6367380,27	503510,62	210,50	325
27	Lera	Keramik	26,8	60	40	1	Tjocklek 9 mm. Maging av kvarts	-	6367379,56	503513,11	210,18	378
28	Järn	Kniv	9,6	82	13	1	Kniven har en avbruten spets som saknas. Tången är avbruten.	-	6367376,88	503514,5	210,11	337
29	Järn	Kniv	12,9	82	14		Avbruten tånge. Klumpar av korroktion på ytan.	-	6367380,08	503513,78	210,37	334

F nr	Matrl	Sakord	Vikt	Längd	Bredd	Antal	Beskrivning	Kommentar	N	E	Z	Mättnr
30	Järn	Ten	7,8	32	15	1	Oregelbunden form	-	6367376,81	503514,28	210,31	355
31	Järn	Oid	1,2	15	8	1		-	6367380,1	503512,61	210,33	335
32	Järn	Ten	21	68	81	1	Avbruten på mitten	-	6367376,36	503516,25	209,90	462
33	Järn	Oid	19,1	33	9	2	Diameter 9 mm. Tenliknande, ena änden spetsig på båda	-	6367377,58	503516,96	210,14	460
34	Järn	Oid	1,7	35	6	1	Kraftigt korroderad ten av järn	-	6367377,63	503513,16	210,17	455
35	Järn	Oid	1,1	30	3	3	Tunn järnten. Kraftigt korroderad	-	6367381,95	503512,59	210,44	332
36	Flinta	Avslag	0,2	21	9		Senonflinta. Bruksretuscher	-	6367383,31	503513,86	210,287	453
37	Slagg	Slagg	113,4	52	44	1		-	6367381,34	503510,25	210,41	326
38	Slagg	Slagg	547	100	75	1		-	6367384,9	503515,08	210,42	357
39	Bergart	Skålgropssten	-	420	220	1	Sten med skålgrop. Höjd:170	Viss tveksamhet föreligger.	6367383	503515	210,5	-

Bilaga 3. ^{14}C -analysUPPSALA
UNIVERSITETÅngströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Kol-14 gruppen

Besöksadress:
Ångström Laboratoriet
Lägerhyddsvägen 1Postadress:
Box 529
751 20 UppsalaTelefon:
018 – 471 3124Telefax:
018 – 55 5736Hemsida:
<http://www.tandemlab.uu.se>E-post:
radiocarbon@physics.uu.se

Uppsala 2021-04-08

Jörgen Gustafsson
Jönköpings läns museum
Box 2133
550 02 JÖNKÖPING**Resultat av ^{14}C datering av brända ben från Föreda 5:8,
Vetlanda socken, Vetlanda kommun, Jönköpings län. (p 3395)****Förbehandling av brända ben:**

1. 1.5 % NaOCl tillsatt till det rengjorda och krossade benprovet och blandningen fick stå i rumstemperatur i 48 h.
2. Provet tvättat till neutral i avjoniserat vatten.
3. 1 M HAc tillsatt till provet och blandningen fick stå i rumstemperatur i 24 h.
4. Provet tvättat till neutral i avjoniserat vatten och intorkat.
5. Lakning med 6 M HCl.
6. Den erhållna CO_2 -gasen grafiteras därefter Fe-katalytiskt före mätningen av ^{14}C -innehållet i acceleratoren.

RESULTAT

Labbnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}\text{‰ V-PDB}$	^{14}C ålder BP
Ua-69192	Föreda 189/20 F15	-21,8	1 688 $\pm$ 34
Ua-69193	Föreda 189/20 F17	-27,3	1 697 $\pm$ 32
Ua-69194	Föreda 189/20 F22	-27,0	1 750 $\pm$ 32

Med vänliga hälsningar

Karl

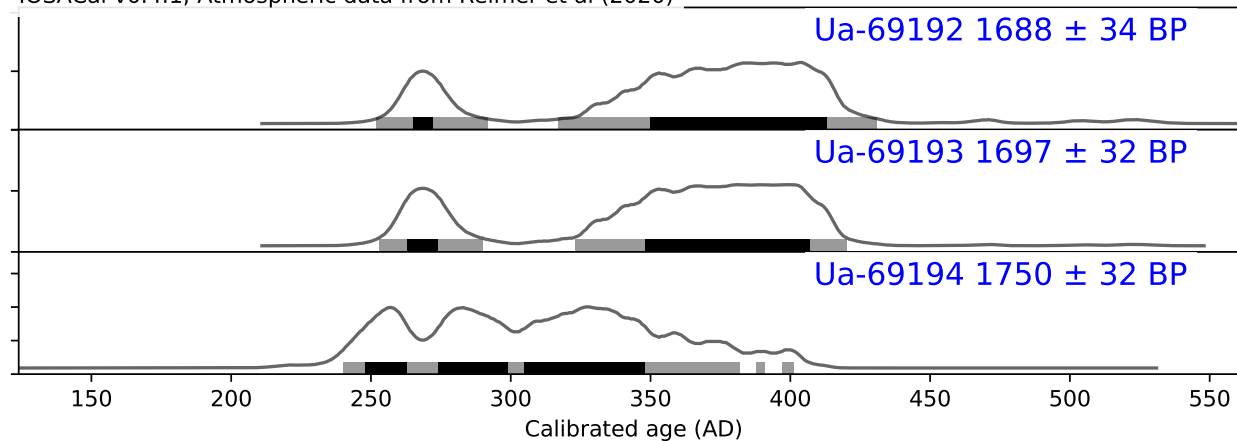
Håkansson

Karl Håkansson/Lars Beckel

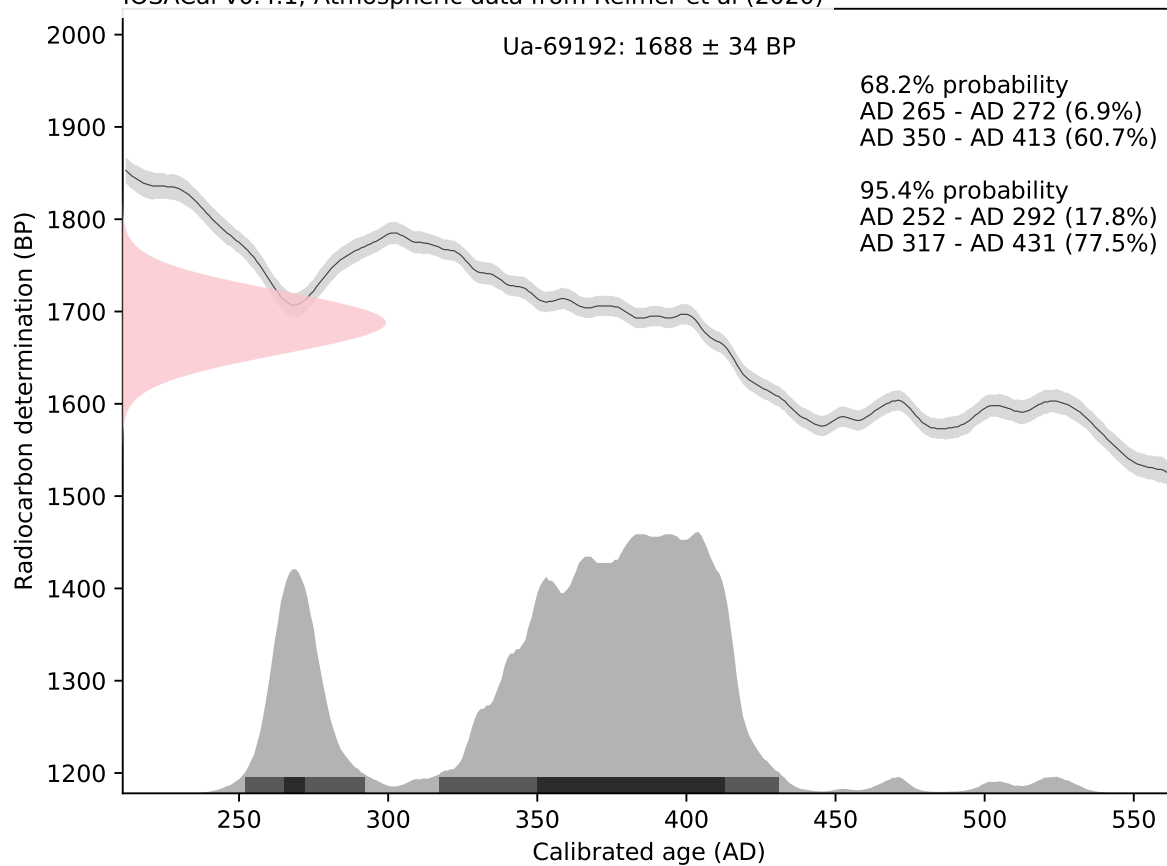
Elektroniskt undertecknad
av Karl Håkansson
Datum: 2021.04.08
15:24:48 +02'00'

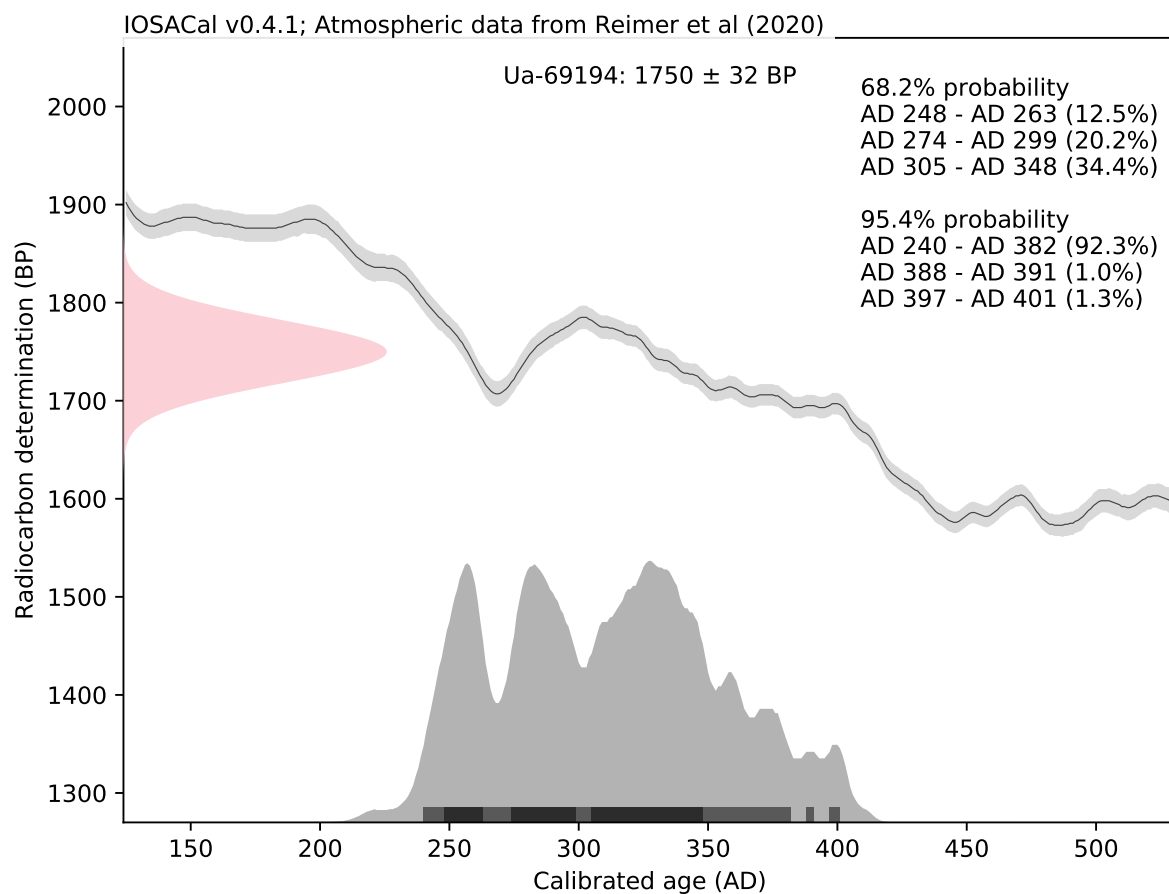
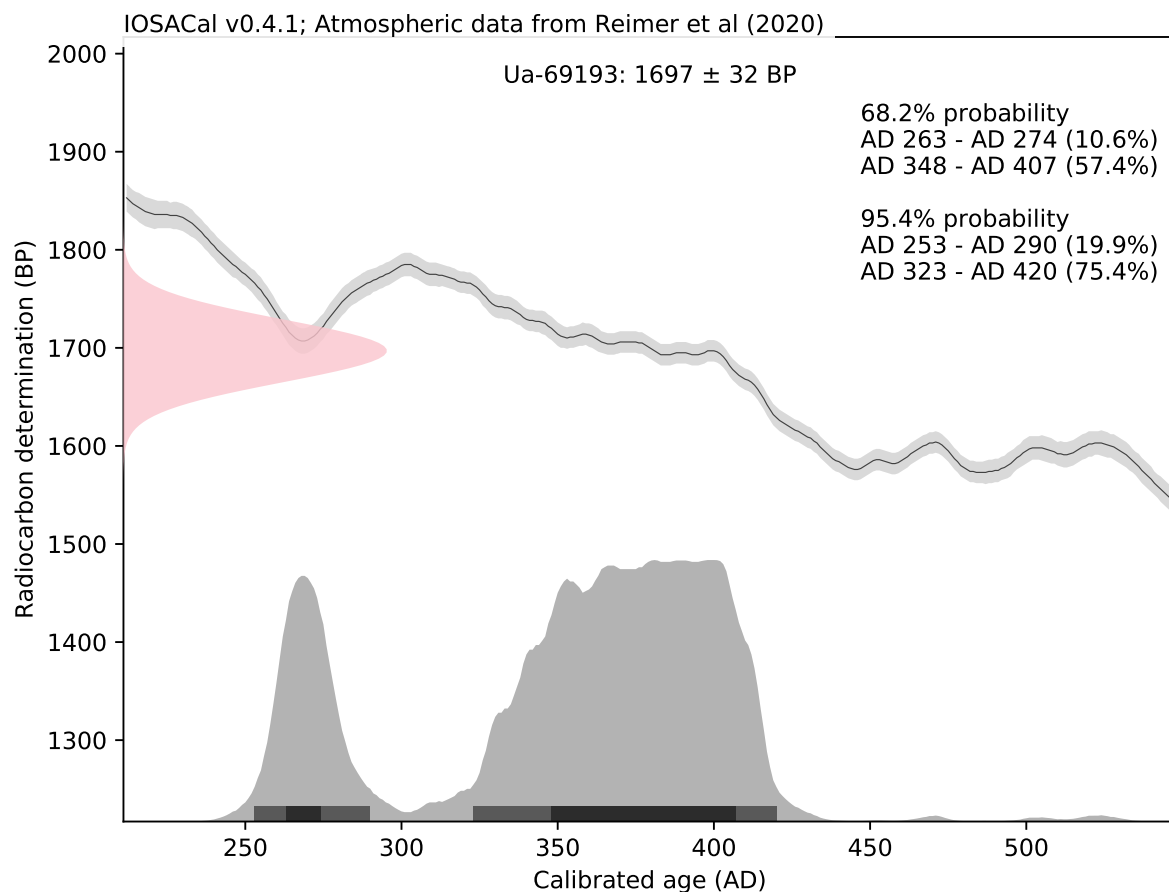
Kalibreringskurvor

IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

Bilaga 4. Vedartsanalys

VEDLAB

Vedanatomilabbet

Vedlab rapport 21006

**Vedartsanalyser på material från Jönköpings län,
Vetlanda Föreda 189/20**

Adress:
Box 178
791 24 FALUN

Telefon:
070 34 00 645
E-post: vedlab@telia.com

Bankgiro:
5713-0460
www.vedlab.se

Organisationsnr:
650613-6255

VEDLAB

Vedanatomilabbet

Vedlab rapport 21006

2021-01-19

Vedartsanalyser på material från Jönköpings län, Vetlanda Föreda 189/20

Uppdragsgivare: Jörgen Gustafsson/Jönköpings läns museum

Arbetet omfattar fyra kolprover från undersökningar i Vetlanda.

Alla fyra proverna innehåller kol från tall. Tall är ett trädslag som lätt blir dominant på torrare, sandiga eller moiga marker.

Analysresultat

Anl.	ID	Anläggnings- typ	Prov- mängd	Analyserad mängd	Trädslag	Utplockat för ¹⁴ C-dat.	Övrigt
388			1,0g	0,8g 3 bitar	Tall 3 bitar	Tall 81mg	
358			<0,1g	<0,1g 1 bit	Tall 1 bit	Tall 40mg	
379			0,7g	0,6g 5 bitar	Tall 5 bitar	Tall 135mg	
390			<0,1g	<0,1g 1 bit	Tall 1 bit	Tall 43mg	

Erik Danielsson/VEDLAB
Box 178
791 24 FALUN
Tfn: 070 34 00 645
E-post: vedlab@telia.com
www.vedlab.se

De här trädslagen förekom i materialet

Art	Latin	Max ålder	Växtmiljö	Egenskaper och användning	Övrigt
Tall	<i>Pinus silvestris</i>	500 år	Anspråkslös men trivs på näringsrika jordar. Den är dock ljuskrävande och blev snabbt utkonkurrerad från de godare jordarna när granen kom	Stark och hållbar. Konstruktionsvirke, stolpar, pålar, båtbygge, kärl (ej för mat) takspån, tjärbloss, träkol, tjärbränning	Underbarken till nödmjöl, årsskott kokades för C-vitaminerna. Även som kreatursfoder

Uppgifter om maximal ålder, växtmiljö, användning mm är hämtade ur: Holmåsén, Ingmar Träd och buskar. Lund 1993. Gunnarsson, Allan Träden och människan. Kristianstad 1988. Mossberg, Bo m.fl. Den nordiska floran. Brepol, Turnhout 1992.

Vedartsanalysen görs genom att studera snitt- eller brottytor genom mikroskop. Jag har använt stereolupp Carl Zeiss Jena, Technival 2 och stereomikroskop Leitz Metalux II med upp till 625 gångers förstoring. Mikroskopfoton är tagna med Nikon Coolpix 4500. Referenslitteratur för vedartsbestämningen har i huvudsak varit Schweingruber F.H. Microscopic Wood Anatomy 3rd edition och Anatomy of European woods 1990 samt Mork E. Vedanatomy 1946. Dessutom har jag använt min egen referenssamling av förkolnade och färskas vedprover.

Bilaga 5. Osteologisk analys

Osteologisk analys av benmaterial från fornlämning L1971:1010 på fastigheten Föreda 5:9 i Vetlanda socken, Vetlanda kommun, Jönköpings län. Dnr 189/20.

Av Anna Kloo Andersson, Jönköpings läns museum.

Inledning

De brända ben som har analyserats här framkom vid den arkeologiska undersökningen av fornlämningen L1971:1010 på fastigheten Föreda 5:9, Vetlanda socken, Vetlanda kommun, Jönköpings län.

Benmaterialet hade tvättats före analysen. Under analysarbetet noterades fragmentens volym, vikt och storlek samt färg och förbränningsgrad. Alla igenkänningsbara och identifierbara fragment plockat ut för att därefter identifieras till art, benslag eller del av kroppen som fragmentet kommer från.

Resultat

F1

Fyndet består av ett fragment som inte har någon registrerbar vikt. Fragmentet är 6,8 mm långt och är vitt och helt förbränt.

Obest: 1 fragment.

F2

Fyndet består av tre fragment som tillsammans väger 0,2 g. De är 6,2 mm, 8,1 mm samt 11,7 mm långa. Två fragment är vita och helt förbrända och ett fragment är delvis ljusgrått och därmed lite sämre bränt. Ingen av fragmenten har kunnat artbedömas.

Obest: 3 fragment.

F3

Fragmentet i F3 är 11,0 mm långt och har ingen registrerbar vikt. Det är vitt och helt förbränt och har inte kunnat artbedömas.

Obest: 1 fragment.

F4

Fyndet består av två fragment som tillsammans väger 0,3 g. De är 6,8 mm och 7,0 mm långa. Fragmenten är vita och helt förbrända. Benbitarna har inte gått att bedöma till art men kommer troligen från djur.

Obest, troligen djur: 1 diafys, 1 fragment.

F5

Fyndet består av två fragment som tillsammans väger 0,8 g. De är 7,9 mm respektive 15,7 mm långa. Bägge fragmenten är vita och helt förbrända. De har inte kunnat artbedömas men kommer troligen från djur.

Obest, troligen djur: 2 fragment.

F6

Det finns ett fragment i F6 som väger 1,1 g och är 22,8 mm långt. Benbiten är vit och helt förbränd. Fragmentet kommer från djur av obestämd art.

Djur: 1 rörbendiafys.

F7

Fyndet består bara av ett fragment som är 5,1 mm långt och har inte någon registrerbar vikt. Benet är vitt och helt förbränt och har inte kunnat artbedömas.

Obest: 1 fragment.

F8

De fem fragmenten i fynd F8 har en sammanlagd vikt av 0,5 g. De är 5,0 mm, 5,9 mm, två som är 9,6 mm samt ett som är 11,9 mm långa. Fragmenten är vita och helt förbrända och har inte kunnat artbedömas.

Obest: 5 fragment.

F9

Detta fynd består av fem fragment som tillsammans väger 0,3 g. De är 3,8 mm, 4,9 mm, 5,9 mm, 6,2 mm och 6,7 mm långa. Alla fragmenten är vita och helt förbrända. Ingen benbit har kunnat artbedömas men de kommer troligen från djur.

Obest, troligen djur: 5 fragment.

F10

Detta fynd består av två fragment som tillsammans väger 1,1 g. De är 10,5 mm och 12,2 mm långa. Benen är vita och helt förbrända. Ett fragment kommer från djur (0,3 g) medan det andra fragmentet möjligen kan komma från människa (0,8 g).

Ev människa: 1 diafys.

Djur: 1 rörbensdiafys.

F11

Detta fynd består av två fragment som väger 0,8 g och är 7,6 mm respektive 10,4 mm långa. Bägge fragmenten är vita och helt förbrända. Det ena fragmentet kommer från djur (0,3 g) medan det andra är av obestämd art (0,5 g).

Djur: 1 diafys.

Obest: 1 trolig metafys där epifysen inte är fastvuxen.

F12

De två fragmenten väger 0,2 g och är 5,1 mm och 8,1 mm långa. De är vita och helt förbrända. De har inte kunnat artbedömas men kommer troligen från djur.

Obest, troligen djur: 2 fragment.

F13

Benet i F13 väger 0,5 g och är 18,8 mm långt. Det är vitt och helt förbränt. Fragmentet har inte kunnat artbedömas men kommer troligen från ett djur.

Obest, troligen djur: 1 diafys.

F14

De tre fragmenten väger 0,2 g och är 4,5 mm, 6,4 mm och 9,9 mm långa. De är vita och helt förbrända. Inget av fragmenten har kunnat artbedömas.

Obest: 3 fragment.

F15

Benen i fyndet har en volym av 0,1 dl och de väger 6,7 g. Det längsta fragmentet är 16,4 mm långt och medellängden är 10,1 mm. Benbitarna är vita och helt förbrända utom något enstaka fragment som är ljusgrått och därmed sämre bränt. Ett fragment kommer från människa (0,3 g), ett kommer troligen från människa (ingen registrerbar vikt) medan övriga fragment inte har kunnat artbedömas (6,4 g).

Människa: 1 diafys.

Troligen människa: 1 diafys.

Obest: diafyser, epifys, fragment.

F16

Fyndet består av två fragment som väger 0,6 g. De är 8,0 mm och 11,7 mm långa samt vita och helt förbrända. Bägge fragmenten kommer från djur av obestämd art.

Djur: 2 diafyser.

F17

De fem fragmenten väger tillsammans 0,7 g. Det längsta är 12,5 mm långt medan de övriga är 6,3 mm, 6,7 mm, 8,4 mm samt 10,5 mm långt. Fragmenten är vita och helt förbrända. Ett fragment kommer troligen från människa (0,3 g). De övriga fragmenten är obestämda men kommer troligen från djur (0,4 g).

Troligen människa: 1 diafys.

Obest, troligen djur: 2 diafyser, 2 fragment.

F18

Benen i fyndet har en volym som är mindre än 0,1 dl och de väger 3,6 g. Det största fragmentet är 21,4 mm långt och medellängden är 8,1 mm. Några fragment kommer från djur av obestämd art (1,6 g) medan övriga fragment är obestämda men kommer troligen från djur (2,0 g).

Djur: 5 diafyser, 1 fragment.

Obest, troligen djur: diafyser, fragment.

F19

Fyndet innehåller tre fragment som inte har någon registrerbar vikt. De är 3,2 mm, 4,8 mm och 6,1 mm långa. Ett fragment är vitt och helt förbränt medan två av dem är lite svarta i mitten och sämre brända. Inget av fragmenten har kunnat artbedömas.

Obest: 3 fragment.

F20

Fyndet innehåller två fragment som tillsammans väger 0,5 g. De är 9,2 och 12,7 mm långa. Bägge fragmenten är vita och helt förbrända. Ett av fragmenten kommer från djur (0,3 g) medan det andra fragmentet inte har kunnat artbedömas (0,2 g).

Djur: 1 rörbensdiafys.

Obest: 1 diafys.

F21

Det finns två fragment i F21 som tillsammans väger 0,4 g och är 6,6 mm respektive 8,0 mm långa. De är vita och helt förbrända. Det ena fragmentet kommer troligen från får/get (0,2 g) medan det andra fragmentet inte har kunnat artbedömas (0,2 g).

Troligen får/get: 1 *phalanx* 1 (proximal ände).

Obest: 1 rörbensdiafys.

F22

Benen i fyndet har en volym som är mindre än 0,1 dl och de väger 2,6 g. Det största fragmentet är 13,3 mm långt medan medellängden är 8,8 mm. Benen är vita och helt förbrända. Ett fragment är obestämt men skulle kunna komma från människa (0,3 g). Fyra av fragmenten har bedömts komma från djur av obestämd art (0,9 g). Två av dessa fragment kommer troligen från ett medelstort till stort djur. Resterande fragment har inte kunnat artbedömas (1,4 g).

Obest, ev människa: 1 diafys.

Djur: 1 rörbensdiafys och 1 diafys som troligen kommer från ett medelstort till stort djur, 2 diafyser.

Obest: diafyser, fragment.

F23

Det finns tre fragment i F23 som tillsammans väger 0,6 g. De är 5,4 mm, 8,9 mm samt 12,6 mm långa. Två av fragmenten är vita och helt förbrända medan ett fragment är blåaktigt till vitt i färgen och således sämre bränt. Ett fragment kommer från djur av obestämd art (0,3 g) och de andra benbitarna har inte kunnat artbedömas (0,3 g).

Djur: 1 rörbensdiafys.

Obest: 2 fragment.

F24

Detta fynd består enbart av ett fragment som väger 0,3 g och är 13,9 mm långt. Det är vitt och helt förbränt och har inte kunnat artbedömas.

Obest: 1 fragment.

F25

Fyndet består av ett fragment som väger 1,1 g och är 21,5 mm långt. Benet är vitt och helt förbränt. Fragmentet har inte kunnat artbedömas men kommer troligen från ett djur.

Obest, troligen djur: 1 rörbensdiafys.

Sammanfattning

De ben som har analyserats här framkom när Jönköpings läns museum gjorde en arkeologisk undersökning av fornlämning L1971:1010 på fastigheten Föreda 5:9 i Vetlanda socken, Vetlanda kommun. Benen väger tillsammans 23,1 g. Det längsta fragmentet är 22,8 mm långt medan medellängden är 10,1 mm. Benen kommer från människa (0,3 g), troligen från människa (1,4 g) får/get (0,2 g), djur av obestämd art (5,4 g) och obestämda fragment (15,8 g). Nästan alla fragment är vita och helt förbrända utom något enstaka fragment som är sämre bränt.

Jönköpings läns museum genomförde under oktober månad 2020 en arkeologisk undersökning av ett röse (L1971:1010) på fastigheten Föreda 5:8 med anledning av planerad industribyggnation.

Röset låg på en naturlig höjd i landskapet och var övervuxet med mossor och ris. Röset, som var 10–11 meter i diameter, var oregelbundet runt på grund av den tillförda röjningstenen som låg dels ovanpå, dels i kanterna. Ursprunglig diameter uppgick till knappt 9 meter.

Efter att stenpackningen plockats bort påträffades två brandgravar. En centralt och en i den södra delen av röset. Den centrala brandgraven innehöll sot och kol, brända ben, en kniv och en bit keramik. Begravningen i den södra delen av röset innehöll brända ben, en kniv och ett par mindre oidentifierade metallföremål. Sannolikt är graven i den södra delen en sekundär begravning. I övrigt påträffades i röset också slagg, ett bryne och en skålgropssten.

Röset daterades till romersk järnålder - folkvandringstid, med tyngdpunkt i yngre romersk järnålder, ungefär 200–400 e.Kr.

